

УДК 658.65

Пижи́к О.А., Бага́н Г.І., Бали́цька Н.Р., Іванці́в О.І.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Pyzhyk O.A., Bagan H.I., Balitska N.R., Ivantsiv O.I.

PERSPECTIVE DIRECTIONS FOR PROVIDING INNOVATIVE DEVELOPMENT OF DOMESTIC ENTERPRISES

Процеси інтенсивних змін, які відбуваються в Україні, розвиток ринкових умов господарювання об'єктивно вимагають створення вискоєфективного механізму управління підприємствами, що потребує розроблення нових підходів у відповідності до сучасних вимог за різними напрямками їхньої діяльності, а також механізму підготовки, формування та прийняття управлінських рішень. У складних умовах трансформаційних перетворень в Україні керівникам інноваційно орієнтованих підприємств доводиться щодня стикатися з проблемами організаційного, економічного та фінансового характеру, які інколи вирішуються методами "проб та помилок". Тому ефективний розвиток та інноваційні зміни у діяльності підприємств зумовлені ефективністю системи управління, яка залежить від рівня підготовки керівників та спеціалістів, що спроможні вести пошук, планувати, організовувати впровадження інновацій, мотивувати персонал до їх сприйняття та приймати високопрофесійні системні управлінські рішення. Сучасне інноваційне управління повинно базуватись на системному виявленні причин і взаємозв'язків, які виникають в діяльності підприємства, врахуванні швидкоплинних змін навколишнього середовища, а також глобальних явищ і подій, які впливають на динаміку його розвитку. Це дозволить формувати найефективніші умови для розвитку інноваційного підприємства, приймати відповідні управлінські рішення, оперативно адаптуватися до змін у навколишньому середовищі.

На сьогодні мізерна частка українських підприємств займаються інноваційною діяльністю. Основним джерелом її фінансування упродовж останніх п'яти років залишаються власні витрати. Підвищений рівень ризику, пов'язаний з реалізацією інноваційних проектів, який обумовлений невизначеністю результатів комерціалізації та виконання планових термінів завершення окремих етапів проекту, мінливістю зовнішнього середовища та невідповідним рівнем експертизи проекту, робить питання фінансування інноваційної програми промислового підприємства непривабливими для зовнішнього інвестора. Однак при відсутності достатнього обсягу власних коштів для забезпечення свого інноваційного розвитку промислові підприємства змушені шукати зовнішні джерела фінансування. Найбільш розповсюдженим інструментом залучення фінансових ресурсів в світовій та вітчизняній практиці є банківський кредит. Однак його використання не завжди можливо та доцільно для фінансування інноваційних проектів. Це обумовлено наступними чинниками: при наданні кредитів банки потребують забезпечення – майна, що передається у заставу, та, в разі неможливості повернути позичальником суму кредиту, продається з метою відшкодування витрат банку. Підприємство може не мати активів, які було б можливо, або доцільно, передавати в заставу; оскільки інноваційні інвестиції є ризиковими – для таких проектів часто характерні невизначеність в розмірі майбутніх доходів, можливості повернути вкладені кошти – банки, маючи альтернативні можливості для інвестування, не охоче кредитують такі проекти.

Іншим напрямком, що використовується підприємствами у світовій практиці для залучення коштів, є різноманітні способи з використанням цінних паперів: емісія цінних паперів; залучення коштів через інвестиційні фонди (пайові трасти) та фінансування венчурним капіталом. У зв'язку з тим, що фондовий ринок в Україні не достатньо розвинений, традиційні для світової практики способи фінансування проектів з використанням різноманітних видів цінних паперів не можуть бути використані у повній мірі. Незважаючи на те, що в Україні діє значна кількість венчурних фондів, на практиці основним їх призначенням є не фінансування високоприбуткових інноваційних проектів, а легальна оптимізація оподаткування. Така ситуація обумовлює об'єктивну необхідність пошуку нових альтернативних шляхів та способів залучення фінансових ресурсів для забезпечення розвитку інноваційно-орієнтованих підприємств, що в умовах ведення бізнесу в Україні з метою захисту прав й інтересів ініціаторів та інвесторів інноваційних проектів повинні відповідати ряду вимог: доступність для ініціатора інноваційного проекту; гарантія для ініціатора інноваційного проекту зберігання за ним виключного права на використання ідеї, захист його інтелектуальної власності; можливість акумулювання обсягу інвестицій, достатнього для реалізації проекту; можливість здійснення інвесторами контролю за ходом реалізації проекту; надання гарантії інвесторам щодо отримання ними обумовленої винагороди в разі успішної реалізації інноваційного проекту.

Ефективним інструментом розвитку окремих регіонів, формування їх інноваційного потенціалу та підвищення конкурентоспроможності стають різні кластерні структури. Об'єднання підприємств в кластери дозволяє кожному з його учасників отримувати переваги від ефекту синергії, що виникає у результаті поєднання зусиль та потенціалів підприємств, при одночасному збереженні незалежності та посилення гнучкості системи управління ними. Крім того, аналіз чинних організаційно-правових форм управління розвитком інноваційного потенціалу підприємств свідчить про вирішальну роль спільного управління інноваційним потенціалом із застосуванням відповідної організаційної структури, що дозволить поєднати фінансові та виробничі можливості підприємств і слугуватиме базою для нарощування інноваційного потенціалу. За таких обставин дієвим способом залучення інвестицій для інноваційного розвитку машинобудівних підприємств та підвищення їх інноваційної активності, на нашу думку, може стати створення певної організаційної структури у вигляді Регіонального фонду сприяння інноваційному розвитку, що поєднуватиме та використовуватиме фінансовий потенціал великого бізнесу для реалізації інноваційних проектів на базі інноваційно-орієнтованих машинобудівних підприємств. Така структура, на наш погляд, відповідає вимогам, що були сформульовані нами вище, та дозволить створити дієву систему фінансового забезпечення інноваційних проектів.

Список використаних джерел:

1. Жихор О. Б. Інноваційна політика розвитку регіонів: теорія та практика формування, механізми реалізації: [монограф.] / О. Б. Жихор. – Львів: НАН України. Інститут регіональних досліджень, 2011. – 544 с.
2. Йохна М. А. Економіка і організація інноваційної діяльності: [навч. посіб.] / М. А. Йохна, В. В. Стадник – К: Видавничий центр “Академія”, 2011. – 400 с.
3. Рачинська Г. В. Визначення та оцінювання інноваційної привабливості підприємств [Текст] / Г. В. Рачинська, Л. С. Лісовська // Вісник НУ “Львівська політехніка”. – 2010. – № 628: Проблеми економіки та управління. – С. 272-276.
4. Чухрай Н. І. Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства / Н. І. Чухрай. – Львів: Нац. ун-т “Львівська політехніка”, 2012. – 340 с.